

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา หลังจากที่คนไทยคุ้นเคยกับเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว มาสู่เศรษฐกิจถดถอยจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจคือการปล่อยค่าเงินลอยตัวจนทำให้คนไทยต้องสร้างความตระหนักในเรื่องของการใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง และในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ความพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “การเป็นเสือนั้น ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แต่ครั้งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถอยู่ได้ แต่ท่านผู้ชอบเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่อาจไม่ค่อยพอใจ ต้องการถอยหลังเข้าคลอง จำต้องอยู่ อย่างระมัดระวังและต้องกลับไปทำกิจการที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนนักคือ ใช้เครื่องมืออะไรที่ไม่หรูหรา แต่อย่างไรก็ตามมีความจำเป็นที่จะถอยหลังเพื่อก้าวหน้าต่อไป ถ้าไม่ทำอย่างที่ว่านี้ก็จะแก้วิกฤตการณ์นี้ได้ยาก” (10 ปี เราเรียนรู้อะไรจากวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 40, 2550, เว็บบอร์ด)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 เป็นปีที่เศรษฐกิจตกต่ำที่สุดของไทย การบริหารเศรษฐกิจของไทยอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF- International Monetary Fund) อย่างเข้มงวด ซ้ำร้ายในช่วงแรกไอเอ็มเอฟ ยังได้ให้ยารักษาโรคผิดขนานแก่ไทย ทำให้เศรษฐกิจแย่ยิ่งกว่าเดิม จนถึงปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ภาวะเศรษฐกิจของไทยก็เริ่มส่งสัญญาณที่เริ่มฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2546 สัญญาณทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความชัดเจนมากขึ้น โดยมีเครื่องบ่งชี้หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศหลายด้านปรับตัวดีขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตามหากดูจากดัชนีชี้วัดความเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2549 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า

ครัวเรือนเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้และมีหนี้สิน โดยดูจากปี พ.ศ. 2545 มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 82,485 บาทต่อครัวเรือน และในปี พ.ศ. 2549 มาอยู่ที่ 116,588 บาทต่อครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.33 ต่อปี (สภาพัฒน์เผย 6 ปี คนไทยมีสุขเพิ่ม, 2550, 16)

นอกจากนี้ สศช. ยังได้ระบุถึงการออมเงินภาคครัวเรือนที่มีการลดลงเป็นอย่างมาก ดังนี้ กรอบครัวมีเงินออม ในปี พ.ศ. 2545 โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,907 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2547 ลดลงเหลือ 3,892 บาท และในปี พ.ศ. 2549 ลดลงเหลือ 3,491 บาท ตามลำดับ ทำให้สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนลดลงจากร้อยละ 28.44 ในปี พ.ศ. 2545 และเหลือเพียงร้อยละ 19.63 ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุของปัญหาราคาน้ำมันและค่าครองชีพที่ปรับสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าต้องปรับตัวตาม บางครัวเรือนยังคงใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย เช่น ซื้อเครื่องเสียง วิทยุ ตู้เย็น และโทรทัศน์รุ่นใหม่ เล่นการพนัน ซื้อหวย บุกหรือและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนจนภาครัฐกิจใช้กลยุทธ์การตลาดอำนวยความสะดวกต่อผู้บริโภค เช่น สินค้าผ่อนส่ง ขยายตรง การใช้บัตรเครดิต ฯลฯ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายและมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจนมีเงินเหลือออมลดลง ซึ่งเป็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของคนไทยในอนาคต โดยเฉพาะการไม่มีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันกรณีเข้าสู่วัยเกษียณอายุ (ซึ่งคนไทยออมเงินต่อเดือน วบ, 2550, 9)

จากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในยุค โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มคน กลุ่มเด็กและเยาวชนก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่กำลังเติบโตเป็นอนาคตของชาติ เนื่องจากกลุ่มนักศึกษามีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกมากขึ้น และได้เรียนรู้จากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ จึงทำให้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมและปัญหาการใช้จ่ายเงินมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2548-2549 ในโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) (อมรวิษฐ์ นาคกรพรพ, 2549, 36-39, 324-327) สรุปตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาของจังหวัดมหาสารคามในด้านรายรับ ได้แก่ เงินจากผู้ปกครองต่อเดือน 2,971.79 และเงินจากการทำงานพิเศษต่อเดือน 1,432.15 บาท รวมเป็นเงิน 6,615.69 บาท และรายจ่ายต่อเดือน 3,643.90 บาท และพบว่า มีการใช้จ่ายเงินแบบฟุ่มเฟือย ได้แก่ คืม เหล้าเป็นครั้งคราวถึงเป็นประจำ ร้อยละ 49.62 สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวถึงเป็นประจำ ร้อยละ

20.26 เทียบกลางคืนอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ในวันธรรมดา ร้อยละ 33.42 เทียบกลางคืน
 อย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ในวันเสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 28.95 ชื่อของตามห้างสรรพสินค้า
 อย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ในวันธรรมดา ร้อยละ 69.05 ชื่อของตามห้างสรรพสินค้า
 อย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ในวันเสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 57.24 เล่นพนันบอล ร้อยละ 23.39
 เล่นหวยใต้ดิน ร้อยละ 26.17 ส่ง SMS ซิง โขก ร้อยละ 20.05 ทานอาหารจานด่วน(Fast food)
 อย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ในวันธรรมดา ร้อยละ 34.54 ทานอาหารจานด่วนอย่างน้อย 1 วันต่อ
 สัปดาห์ในวันเสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 27.84

นอกจากนี้รูปแบบการใช้ชีวิต (Life style) ของวัยรุ่นในปัจจุบัน ทำให้เกิดการใช้จ่าย
 อย่างไม่สมดุลกับรายรับ บวกกับวิธีการหาเงินและวิธีการหมุนเงินแบบฉบับของวัยรุ่นยุคนี้
 ทำให้ปัญหาครอบครัวค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นอย่างเงียบ ๆ ภายในบ้าน และเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่
 มีการสื่อสารกับพ่อแม่และผู้ปกครองน้อยลง แต่ใช้เวลากับเพื่อนมากขึ้น มีการแก้ไขปัญหา
 ส่วนตัวกับเพื่อนมากขึ้น มีสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิต และเริ่มเป็นสิ่งที่ไม่สามารถ
 เปิดเผยพูดคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครองได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้สึกกับเพศตรงข้าม
 การเที่ยวเตร่ ผลการเรียน การบันเทิง บางรายเข้ามาคุยกับพ่อแม่และผู้ปกครองเป็นเรื่องเป็น
 ราวเฉพาะเมื่อเวลา “เงินหมด” พ่อแม่และผู้ปกครองจึงค่อย ๆ สังเกตเห็นพฤติกรรมของลูกที่
 เปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลงเรื่อย ๆ เช่น พบหน้าลูกน้อยครั้ง การเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ มี
 ความกังวลอยู่ตลอดเวลา เหมือนมะเร็งที่เกาะกินครอบครัวที่ค่อย ๆ แทรกซึม และกว่าพ่อแม่
 จะทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด (วิจัยพบวัยรุ่นไทยหนึ่งท่อม เข้าบ่อนหมุนเงิน ปลอม
 ใบเสร็จค่าเทอมหลอกผู้ปกครอง, 2547, เว็บไซต์)

อีกทั้งสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ นำเสนอผลสำรวจภาคสนามเรื่อง สถานการณ์ปัญหา
 การดำเนินชีวิตของนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศ ผลการสำรวจพบว่า เยาวชนนักเรียน
 นักศึกษาในปัจจุบันร้อยละ 71 มีปัญหาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตไม่ต่ำกว่า 1 ปัญหา โดยมี
 ปัญหาเรียงตามลำดับของปริมาณคนที่ประสบปัญหาดังนี้ อันดับ 1 เรื่องการดื่มเครื่องดื่ม
 แอลกอฮอล์ ร้อยละ 32.7 อันดับ 2 การทะเลาะวิวาท ร้อยละ 31.5 อันดับ 3 การใช้จ่าย
 ฟุ่มเฟือย ร้อยละ 28.8 อันดับ 4 การเที่ยวสถานบันเทิง ร้อยละ 26.9 ซึ่งปัญหาต่าง ๆ มี
 ผลกระทบต่อสภาพจิตใจและผลการเรียนตกต่ำมากกว่าคนที่ไม่มีปัญหา นอกจากนั้นผล
 การสำรวจพบด้วยว่า เยาวชน ร้อยละ 32.9 วิตกกังวลเรื่องการเงิน/ค่าใช้จ่าย (สำรวจอารมณ์
 เยาวชนไทย เผชิญวิกฤตชีวิตรอบด้าน, 2548, 33)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคปกติ ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวนทั้งสิ้น 7,735 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคปกติ ที่เข้าศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างให้มีความคลาดเคลื่อนได้ .05 ตามวิธีของยามานะ (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 380.3319 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 381 คน และนำมากำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน และการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชาย จำนวน 172 คน นักศึกษาหญิง จำนวน 209 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทค่าใช้จ่าย 10 ด้าน ได้แก่

3.1.1 ค่าอาหาร

3.1.2 ค่าที่พักอาศัย

3.1.3 ค่าเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม

3.1.4 ค่ายานพาหนะเดินทางเพื่อการศึกษา

3.1.5 ค่าอุปกรณ์ทางการศึกษา

3.1.6 ค่ารักษาพยาบาล

3.1.7 ค่าพักผ่อนหย่อนใจ

3.1.8 ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

3.1.9 ค่าออมเงิน

3.1.10 ค่าภาระหนี้สิน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ระดับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน

3.2.2 ระดับปัญหาการใช้จ่ายเงิน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **นักศึกษา** หมายถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ระดับปริญญาตรี ภาคปกติที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550
2. **พฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน** หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของแต่ละบุคคลในการใช้จ่ายเงินต่อเดือน แบ่งเป็น 10 ประเภท ได้แก่
 - 2.1 **ค่าอาหาร** หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเพื่อเป็นค่าอาหารตลอดวัน รวมทั้งค่าเครื่องดื่ม
 - 2.2 **ค่าที่พักอาศัย** หมายถึง ค่าเช่าบ้านหรือค่าเช่าหอพัก
 - 2.3 **ค่าเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม** หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย
 - 2.4 **ค่ายานพาหนะเดินทางเพื่อการศึกษา** หมายถึง ค่าโดยสารรถยนต์ต่าง ๆ ในการเดินทางเพื่อการศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัยกับที่พักรักษาและภูมิลำเนาเดิมทั้งไปและกลับ
 - 2.5 **ค่าอุปกรณ์ทางการศึกษา** หมายถึง ค่าวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการศึกษา
 - 2.6 **ค่ารักษาพยาบาล** หมายถึง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาและบำบัดโรคภัยไข้เจ็บในขณะที่กำลังศึกษาอยู่
 - 2.7 **ค่าพักผ่อนหย่อนใจ** หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการชมภาพยนตร์ เที่ยวกลางคืน เล่นกีฬา เล่นเกม เล่นสนุกเกอร์ ชมภาพยนตร์ เล่นอินเทอร์เน็ต ร้องคาราโอเกะ เข้าหนังสือ
 - 2.8 **ค่าใช้จ่ายอื่นๆ** หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่จัดอยู่ใน 7 ประเภทข้างต้น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เงินออม ภาระหนี้สิน
3. **ค่าใช้จ่าย** หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าตำรา ค่าอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ สำหรับค่าใช้จ่ายส่วนตัว ได้แก่ ค่าเสื้อผ้า เครื่องแบบนักศึกษา ค่ายานพาหนะไป-กลับมหาวิทยาลัย ค่ายานพาหนะไป-กลับภูมิลำเนา ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
4. **ปัญหาการใช้จ่ายเงิน** หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและค่าใช้จ่ายส่วนตัว
5. **การวางแผนใช้จ่ายเงิน** หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการคาดการณ์ล่วงหน้า ในการวางแผนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่าย เพื่อให้ใช้จ่ายเงินให้เพียงพอกับรายได้ และมีเงินออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

6. รูปแบบในการใช้สารสนเทศด้านการใช้จ่ายเงิน ได้แก่ วิธีการและกิจกรรมที่นำนักศึกษาไปสู่การวางแผนการใช้จ่ายเงิน

7. ความต้องการความรู้เพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หมายถึง ความต้องการความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้จ่ายเงินในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

7.1 รูปแบบความรู้ที่ต้องการ หมายถึง ช่องทางการเผยแพร่ความรู้โดยใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ เรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เว็บไซต์ของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม นิทรรศการ หน่วยประชาสัมพันธ์สัญจร (Road show) และรายการวิทยุ

7.2 แหล่งความรู้ที่ต้องการ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทั้งนี้อาจเป็น แหล่งที่เกิด แหล่งที่ผลิตหรือเป็นแหล่งรวมทรัพยากรสารสนเทศที่จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มุมความรู้ตลาดทุน (SET Corner) ของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงสภาพความเป็นจริงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามด้านพฤติกรรมและปัญหาการใช้จ่ายเงิน
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการเสนอรูปแบบการส่งเสริมการวางแผนการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และสถานศึกษาระดับอื่น ๆ ต่อไป